

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КРИМІНАЛІСТИКА

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
підготовки студентів освітнього ступеня бакалавр

Галузь знань 08 «Право»
Спеціальність 081 «Право»

Івано-Франківськ,
2019 рік

Розроблено та внесено: Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Розробник програми: доцент кафедри кримінального права Навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Круль Святослав Михайлович, кандидат юридичних наук

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри кримінального права (Протокол № 11 від «25» травня 2019 р.)

Затверджено Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту (Протокол № 11 від «25» червня 2019 р.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Криміналістика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право».

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Криміналістика» є набуття студентами необхідних знань та вивчення теоретичних положень, що стосуються основних кримінальних процесуальних відносин в кримінальному провадженні.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна є складовою вивчення кримінального процесуального циклу і пов'язана з такими дисциплінами як кримінальне право, кримінальне процесуальне право, оперативно-розшукова діяльність.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи криміналістики.

Змістовий модуль 2. Криміналістична техніка.

Змістовий модуль 3. Криміналістична тактика.

Змістовий модуль 4. Криміналістична методика.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета та завдання навчальної дисципліни є отримання студентами необхідних знань, вмінь та навичок щодо розуміння та практичного застосування положень кримінального та кримінального процесуального законодавства.

Зміна навчально-виховних та наукових орієнтирів вимагають суттєвого перегляду змісту, структури і системи правової, у тому числі і криміналістичної освіти, формування її нової концепції відповідно до норм чинної Конституції. Головними принципами цієї концепції мають стати:

1) необхідно вивчати, досліджувати основні віхи розвитку і становлення української криміналістики;

2) поглиблено і різнобічно вивчати криміналістичні школи, досвід боротьби зі злочинністю інших країн.

Криміналістика є однією з основних учбових дисциплін, яку вивчають студенти-юристи всіх форм навчання. Глибоке засвоєння її необхідне для успішної діяльності випускника юридичного вузу. Міцні знання криміналістики вкрай необхідні слідчому, особі, яка проводить дізнання, прокурору, судді і адвокату, нотаріусу, юрисконсульту, працівнику митних органів і органів місцевого самоврядування.

Навчальна дисципліна "Криміналістика" складається з 4 основних розділів: "Теоретичні основи криміналістики", "Техніка", "Тактика", "Методика".

Мета вивчення курсу передбачає засвоєння студентами системи знань, навиків і вмінь з використання криміналістичних засобів і методів для розкриття і розслідування злочинів.

Основними формами навчального процесу з криміналістики є лекційні і лабораторні заняття.

В лекційному курсі розглядаються найбільш загальні, вузлові і складні поняття дисципліни. Частина тем лекційного курсу передбачає їх самотійне опрацювання студентами.

Лабораторні заняття проводяться з підгрупами студентів у складі 10 – 15 чоловік. Відпрацювання всіх без виключення практичних і лабораторних занять є обов'язковим для кожного студента.

Всі види занять повинні проводитись з використанням криміналістичних засобів, криміналістичних колекцій, криміналістичних методів дослідження на базі криміналістичного центру.

Опанування криміналістики передбачає проведення заліку за повний курс. Окремого переліку питань в методичних матеріалах не подається, так як такі питання визначаються щорічно на основі робочої програми курсу, користування якою дозволяється на заліку.

У відповідності до вимог програми підготовки юристів бакалавр повинен:

знати:

- поняття і структуру загальної теорії криміналістики;
- предмет, систему і методи криміналістики;
- завдання, принципи і закони розвитку криміналістики;
- мову криміналістики;
- теорію криміналістичних слідів, теорію криміналістичної ідентифікації, вчення про криміналістичну реєстрацію;
- сучасні техніко-криміналістичні засоби, що використовуються при розслідуванні злочинів;
- основні галузі криміналістичної техніки (дактилоскопію, балістику, почеркознавство та ін.), способи виявлення, огляду, фіксації, та дослідження різноманітних слідів;
- класифікацію та основні характерні ознаки холодної та вогнепальної зброї;
- основні положення з дослідження письма і почерку людини, а також її підпису;
- основні способи підробки документів та методи їх виявлення;
- загальні положення про криміналістичну ситуацію, криміналістичну версію і криміналістичне планування;
- тактичні прийоми та організаційні форми проведення окремих слідчих дій, їх належної фіксації;
- поняття і структуру криміналістичної характеристики злочинів;
- методи планування та організацію розслідування окремих видів злочинів;

вміти:

- застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності з розслідування та розкриття злочинів;
- використовувати всі техніко-криміналістичні засоби (фото- і відеоапаратуру, пошукові засоби, аналітичні засоби та ін.);
- виявляти, оглядати, фіксувати і вилучати різного роду сліди злочину і злочинця при проведенні слідчих дій;

- висувати слідчі версії (згідно конкретної слідчої ситуації), організувати їх перевірку, планувати проведення як окремих слідчих дій, так і їх сукупності при розслідуванні конкретного злочину;
- організувати і проводити окремі слідчі дії з використанням тактичних прийомів, фіксувати їх проведення і одержані результати;
- використовувати досягнення криміналістики, психології, криминології та інших наук для потреб розслідування і попередження злочинів.

Вказані вимоги є концептуальними і вони можуть бути змінені або доповнені в залежності від чинного законодавства, завдань по боротьбі зі злочинністю та станом злочинності в нашій державі.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи криміналістики

Тема 1. Предмет завдання, система та методи криміналістики. Криміналістична ідентифікація та діагностика

Історичний аспект формування предмета криміналістики. Фундаментальні праці Г. Гросса, С.М. Трегубова, М. Якімова, Б.П. Шавера, С.С. Потапова, Р.С. Белкіна. Концепції визначення предмету криміналістики, сучасні погляди вчених – криміналістів на предмет науки криміналістики.

Завдання криміналістики. Система криміналістики, поняття, розділи, їх характеристика.

Поняття й класифікація методів криміналістики. Основні класифікації методів криміналістики. Матеріалістична діалектика як загальний метод дослідження. Загальнонаукові методи криміналістики: почуттєво-раціональні, логічні, математичні та ін.

Сутність почуттєво-раціональних методів: спостереження, опис, порівняння, експеримент і моделювання.

Використання в криміналістичній практиці логічних методів. Значення аналізу, синтезу, індукції, дедукції, гіпотези та аналогії у розробці криміналістичних засобів боротьби зі злочинами та іншими правопорушеннями.

Можливості використання в криміналістичній науці математичних методів. Сутність вимірювання, обчислювання, математичного моделювання, метричних методів.

Загальна характеристика й можливості використання в криміналістиці кібернетичних методів.

Наукові основи, поняття й види ідентифікації. Відмінність ідентифікації від групофікації (установлення загальної групової, видової чи родової приналежності речових джерел інформації).

Поняття об'єктів ідентифікації, їх види. Сутність ототожнюваного та ототожнюючого об'єктів.

Класифікація ідентифікації за рівнем досягнутої індивідуалізації. Загальна характеристика індивідуальної і групової ідентифікації, співвідношення цих понять, критерії їх розмежування.

Класифікація ідентифікаційного дослідження за характером ототожнюваного об'єкта. Оглядова характеристика ідентифікації за матеріально-фіксованими відображеннями, за уявними образами і за функціонально-динамічними особливостями людини.

Класифікація ідентифікації за суб'єктом її проведення. Сутність ординативної, слідчої, експертної і судової ідентифікації.

Загальна методика ідентифікаційного дослідження. Ідентифікаційні ознаки, їх класифікація.

Стадії ідентифікації. Основні положення огляду речових джерел інформації, роздільного дослідження, експериментального дослідження, порівняльного дослідження, оцінки результатів порівняльного дослідження й формулювання його висновків.

Загальна характеристика процедури встановлення цілого за частиною із застосуванням методу ідентифікації та проведення інших спеціальних методів криміналістичного дослідження. Особливості ототожнюваного та ототожнюючого об'єктів у перебігу встановлення цілого за частинами методом ідентифікації.

Загальні положення про методику проведення групофікації. Відмінність групофікації від вирішення класифікаційних задач криміналістичного дослідження.

Поняття і загальні положення методики діагностичного і ситуаційного дослідження, значення їх, результатів.

Встановлення загального джерела походження і вирішення деяких інших задач криміналістичного дослідження.

Змістовий модуль 2. Криміналістична техніка

Тема 2. Загальні положення криміналістичної техніки. Основи трасології.

Поняття, завдання, джерела та основні категорії техніки як третьої частини навчальної дисципліни криміналістики.

Форми дослідження речових джерел інформації. Сутність, завдання і суб'єкти огляду, особистого та експертного дослідження речових джерел інформації. Обґрунтування необхідності визнання особистого дослідження як процесуальної дії, порядку її проведення. Співвідношення особистого і поза-експертного дослідження за суб'єктами, завданнями і формою проведення, значенням їх, результатів.

Концепція безперервного ланцюжка процесуального документування роботи з речовими джерелами інформації. Вимоги щодо проведення окремих елементів збирання речових джерел інформації.

Система техніки як третьої частини криміналістики, її основні розділи, галузі й теми. Загальна характеристика основних галузей криміналістичної техніки, сутність їх статусу як часткового криміналістичного вчення.

Поняття та основні різновиди технічних засобів роботи з особистими й речовими джерелами інформації. Класифікація цих технічних засобів за призначенням. Комплекти технічних засобів роботи з особистими й речовими джерелами інформації.

Технічні засоби і методи знаходження, фіксації, вилучення, пакування, зберігання й транспортування речових джерел інформації.

Основні технічні засоби й методи особистого дослідження речових джерел інформації.

Сучасні експертні технічні засоби й методи дослідження речових джерел інформації.

Загальні й спеціальні комплекти технічних засобів. Пересувна криміналістична лабораторія, її основні комплекти технічних засобів.

Спеціальні комплекти технічних засобів збирання й особистого дослідження вибухових речовин, наркотичних речовин, біологічних об'єктів тощо.

Технічні засоби збирання та особистого дослідження мікрооб'єктів, їх основні комплекти.

Загальна характеристика технічних засобів збирання слідів та отримання зразків запаху людини. Склад одорологічної валізи.

Найважливіші методи криміналістичного дослідження. Загальна характеристика фізичних методів: мікроскопія, люмінесценція, лазерна маспектроскопія, рентгеноструктурний, радіоактиваційний, нейтронно-активаційний, атомно-абсорбційний, радіовуглецевий і газовий аналіз, фоноакустичні та деякі інші методи.

Основні хімічні і фізико-хімічні методи: тонкошарова й газова хроматографія, полярографія, спектральний емісійний та абсорбційний аналіз.

Використання біологічних (ботанічні, ветеринарні, іхтіологічні, орнітологічні тощо) та інших спеціальних методів у перебігу криміналістичного дослідження речових джерел інформації.

Слідознавство як часткове вчення криміналістики, її основні об'єкти – сліди. Криміналістичні поняття "сліди події злочину" і "сліди незлочинної події", сутність останніх. Співвідношення словосполучень "сліди події кримінального правопорушення" і "сліди певного слідоутворюючого об'єкта".

Поняття трас як матеріально зафіксованих відображень. Необхідність уточнення традиційного поняття трас. Класифікація трас за характером матеріально зафіксованих відображень.

Стисла характеристика класифікації слідів транспортних засобів за слідоутворюючим об'єктом: гужового транспорту й тварин; колісного транспорту (велосипедів, інвалідних колясок, мотоциклів, моторолерів, автомобілів та інших самохідних машин, тролейбусів тощо); гусеничного транспорту (танків, тракторів, екскаваторів та ін.); залізничного транспорту: міського (трамваї, поїзди метрополітену тощо), відомчого (вагонетки, дрезини, потяги та ін.), загального (поїзди тощо), розважального (атракціонні поїзди та ін.); водного транспорту (річкового, морського, змішаного); повітряного транспорту (вертольоти, літаки, повітряні шари тощо); ліфтоескалаторного транспорту; трубопровідного транспорту.

Огляд класифікації за цією основою слідів застосування знарядь злочину: знарядь злому (розрізу, проколу, ріжучо-колючих знарядь, розрубів, розпилу, свердлення, розриву, розлому, зсуву), вогнепальної зброї і боєприпасів, холодної зброї, вибуху.

Класифікація слідів за механізмом утворення в залежності від: просторової орієнтації змін на носії (поверхневі сліди, об'ємні сліди); локалізації змін на носії (локальні сліди, периферійні сліди); того, за рахунок субстанції якого саме об'єкта утворилися зміни на носії (сліди нашарування, сліди відшарування, комбіновані сліди); динаміки слідоутворення (статичні сліди, динамічні сліди, комбіновані сліди).

Природа папілярних візерунків пальців рук та іншого шкіряного покриву людини, значення пор в утворенні цих слідів.

Класифікація папілярних візерунків. Сутність дугових (петельні, шатрові, із невизначеною будовою), петельних (радіальні, ульнарні; прості з горизонтальним і вертикальним розташуванням ульнарної петлі, вигнуті, половинчаті, замкнуті) і завиткових візерунків (кругові, овальні, спіралеподібні, клубкоподібні, з іншою будовою петлі).

Загальна характеристика будови папілярного візерунка та його мікродеталей: дельти, початку і закінчення папілярної лінії, її злиття і роздвоювання; розриву папілярної лінії, крапки і фрагмента, містка, гачка та острівця.

Поняття дактилоскопії. Властивості папілярних візерунків. Сутність індивідуальності, відновлення і відносної незмінності папілярних візерунків.

Технічні засоби і загальні положення методики збирання слідів людини: слідів шкіряного покриву рук, ступнів ніг, губ та іншого шкіряного покриву голови (кінчика носа, вуха, лоба тощо) та інших частин тіла людини (колін, ліктів та ін.). Огляд фізичних методів виявлення слідів папілярних візерунків пальців рук людини: адгезії, змочування, конденсації, гальваностегії та люмінесценції.

Суть хімічних методів виявлення невидимих потожирових слідів пальців рук за допомогою розчину азотнокислого срібла і марганцевокислого калію із сірчаною кислотою, нінгідрида або алоксана в ацетоні.

Загальна характеристика можливостей виявлення потожирових слідів кожного покриву людини за допомогою радіографічного методу.

Огляд фактів та обставин, що можуть бути встановлені у перебігу особистого дослідження відбитків папілярного візерунку пальців рук людини: відмежування "потрібних" і "непотрібних" відбитків; встановлення характеру роботи володільця відбитків, його статі, орієнтовного віку та його інших особистих характеристик; встановлення долонних та пальцевих відбитків, відбитків із певного пальця та руки людини.

Загальна характеристика слідів ніг людини, технічних засобів та методів їх збирання. Поняття доріжки слідів ніг людини, сутність кожного із її елементів: напрямок руху, лінія ходи, довжина правого та лівого кроку, ширина кроку й кут розвороту стопи. Особливості збирання об'ємних та поверхневих відбитків слідів ніг.

Техніка виготовлення гіпсових зліпків з об'ємних відбитків слідів ніг на різних носіях, у тому числі на сипкому ґрунті, під водою і на снігу.

Стислий огляд технічних засобів, методів і можливостей збирання слідів зубів і нігтів людини.

Поняття знарядь злочину та інструментів, звичайних предметів. Загальна характеристика слідів знарядь злочину, механізму їх утворення шляхом прямолінійного, прямолінійно-поступального, зворотно-поступального та обертально-поступального руху, обертання-котіння. Механізм утворення слідів у перебігу прямолінійного руху шляхом формування, руйнування, залишкової деформації, нашарування, перерозподілу частин речовини, зміни та перебудови внутрішньої структури речового джерела.

Стислий огляд технічних засобів і методів збирання та особистого дослідження слідів фізичного, хімічного, фізико-хімічного та біологічного діяння.

Загальна характеристика і методика трасологічного дослідження та кожної із його частин: роздільне й порівняльне дослідження, оцінка результатів і формулювання висновків.

Тема 3. Основи криміналістичного зброєзнавства.

Поняття криміналістичного зброєзнавства як часткового вчення криміналістики. Система та об'єкти дослідження. Основні підрозділи криміналістичного зброєзнавства: вогнепальна зброя і боєприпаси, холодна зброя, вибухові пристрої та речовини.

Поняття вогнепальної зброї і боєприпасів. Класифікація вогнепальної зброї за призначенням. Сутність бойової, мисливської, навчальної, спортивної і поліцейської вогнепальної зброї.

Класифікація вогнепальної зброї за дією ударно-спускового механізму. Поняття автоматичної, напівавтоматичної, неавтоматичної та комбінованої вогнепальної зброї.

Загальна характеристика класифікації вогнепальної зброї за конструкцією ствола, кількістю і направленням нарізів. Сутність нарізної, гладкоствольної і комбінованої вогнепальної зброї.

Класифікація вогнепальної зброї за способом і місцем виготовлення. Поняття заводської, кустарної, саморобної та атипичної вогнепальної зброї.

Стислий огляд класифікації вогнепальної зброї за довжиною, кількістю і калібром стволів. Класифікація боєприпасів (патронів, гільз, куль) і слідів їх використання.

Механізм пострілу та утворення слідів використання вогнепальної зброї. Поняття та ознаки слідів близького пострілу.

Загальні положення збирання, особистого та експертного дослідження слідів вогнепальної зброї. Криміналістичне значення вказаних слідів.

Можливості використання позалабораторної собаки-детектора для пошуку по слідах запаху куль, гільз та інших продуктів пострілу і застосування вогнепальної зброї та боєприпасів.

Факти та обставини, що можуть бути встановлені у перебігу розслідування злочинів, що пов'язані із використанням вогнепальної зброї. Значення мікрооб'єктів у встановленні фактів та обставин використання вогнепальної зброї та боєприпасів.

Тема 4. Криміналістичне документознавство.

Дослідження змін змісту та обставин виготовлення документів як часткове вчення криміналістики, розподіл його положень у системі навчального курсу криміналістики. Основні завдання дослідження змін змісту і деяких інших обставин виготовлення письмодокументів.

Встановлення загальних обставин виготовлення письмодокументів, факту здійснення зміни змісту документів і способів його внесення, часу і засобів виготовлення письмодокументів або внесення в них змістових змін, групової приналежності матеріалів письму.

Поняття матеріальної підробки рукописних та інших письмодокументів. Основні способи матеріальної підробки. Сутність дописки, підчистки, витравлення, змиву, переклейки фотокарток, заміни сторінок та інших способів матеріальної підробки письмодокументів.

Ознаки кожного із видів матеріальної підробки письмодокументів, можливості і методика їх виявлення, особистого та експертного дослідження. Криміналістичне значення ознак матеріальної підробки для встановлення різних обставин події злочину.

Загальні відомості про сучасні можливості особистого та експертного дослідження фотодокументів, кінодокументів, відеодокументів, голографодокументів і пластикодокументів.

Роль мікрооб'єктів у встановленні засобів та обставин виготовлення фотокарток, слайдів, фотоплівки, кіноплівки, відеозапису та інших різновидів фотодокументів, кінодокументів і відеодокументів.

Загальна характеристика можливостей встановлення обставин і засобів виготовлення та зміни змісту образодокументів, фотодокументів, кінодокументів, пластикодокументів, електрографодокументів, електроннодокументів і комп'ютеродокументів.

Почеркознавство як сукупність знань про встановлення виконавця рукописного тексту та підписів людини, галузь криміналістичної техніки. Наукові основи дослідження рукописів і підписів людини.

Поняття письма і почерку, співвідношення цих понять. Сутність відносної стійкості почерку людини та її значення для встановлення виконавця рукописного тексту і підпису.

Сутність і класифікація ознак писемної мови. Загальна характеристика граматичних, лексичних, фразеологічних і стилістичних ознак писемної мови, їх значення в експертному встановленні виконавця тексту. Сутність і значення топографічних ознак письма.

Поняття ознак почерку людини, їх класифікація. Сутність загальних ознак почерку: ступеня виробленості, типу, загального напрямку, розміру, нахилу, розгину і ступеня зв'язності почерку.

Часткові ознаки почерку. Загальна характеристика форми, напрямку, тривалості, кількості, безперервності, послідовності і відносного розміщення рухів як часткових ознак почерку, їх значення для встановлення виконавця рукописного тексту чи підпису.

Можливості встановлення засобів виконання рукописних письмодокументів: пір'яної та кулькової авторучок, олівців тощо, матеріалів письма (паперу, фарбової речовини тощо).

Сучасні можливості встановлення виконавця і засобів виконання машинописних, друкарських та виконаних іншим способом письмодокументів.

Тема 5. Основи криміналістичної габітоскопії. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів.

Габітоскопія як часткове вчення і галузь техніки, розподіл його положень у системі навчального курсу криміналістики. Стислий огляд наукових основ встановлення людини за ознаками зовнішності.

Поняття і властивості ознак зовнішності людини. Загальна характеристика індивідуальності, відносної стійкості, рефлексивності і наочності ознак зовнішності людини. Сутність об'єктивних і суб'єктивних відображень ознак зовнішності людини.

Значення відображення ознак зовнішності людини у вигляді уявних образів, фотознімків, кінозапису, відеозапису, рентгенівських знімків, залишок кісток (перш за все лицевої частини черепа), післясмертних масок і зліпків із обличчя у перебігу проведення різних форм ідентифікації особи за цими ознаками.

Загальні відомості про сучасні можливості встановлення людини за ознаками зовнішності методами словесного портрета і суб'єктивного портрета, пластичної і графічної реконструкції обличчя загиблої людини по черепу і за допомогою фотопортретного методу із використанням фотокарток обличчя людини.

Поняття ознак зовнішності людини, їх класифікація за характером прояву. Сутність та огляд загально фізичних ознак зовнішності людини. Значення статі, віку та антропологічного типу людини для її встановлення.

Анатомічні ознаки зовнішності людини. Методика опису будови тіла, голови, лоба, брів, очей, вій, носа, губ, зубів, вушних раковин, шиї, плечей, грудної клітки, спини, рук і ніг, волосяного покриву, зморшок та інших анатомічних ознак зовнішності. Значення вказаних ознак для встановлення людини за методом словесного портрета.

Функціональні ознаки зовнішності людини. Значення звичайної пози людини, її ходи, міміки, артикуляції, жестикуляції, побутових звичок, професійних навичок, голосу і мови для встановлення людини за ознаками зовнішності.

Особливі прикмети людини: анатомічні дефекти, локальна пігментація шкіри, шрами, операційні шви, татуювання та ін. Значення особливих прикмет у встановленні людини.

Основні положення методики складення словесного портрета і суб'єктивного портрета на підставі анатомічних, функціональних та інших ознак зовнішності людини.

Загальні положення експертного встановлення людини за методом пластичної і графічної реконструкції її обличчя по черепу та іншим залишках кісток.

Інформатика (інформаційне забезпечення боротьби зі злочинами) як часткове вчення і галузь техніки із інформаційно-довідкового забезпечення боротьби із кримінальними правопорушеннями. Система інформатики: криміналістична реєстрація та облік, ординічно-довідкові та довідково-

допоміжні обліки. Розподіл положень інформатики у системі курсу криміналістики

Поняття криміналістичної реєстрації, її види в залежності від характеру та ознак об'єктів, що підлягають реєстрації. Сутність ординічно-довідкових, криміналістичних і довідково-допоміжних обліків, їх співвідношення та можливості паралельного функціонування.

Види криміналістичної реєстрації в залежності від рівня її централізації. Сутність місцевих, регіональних і централізованих обліків. Об'єкти криміналістичної реєстрації та окремих видів обліків, можливості автоматизації їх пошуку.

Органи, що ведуть ординічно-довідкові обліки на місцевому, регіональному і централізованому рівні, їх система.

Основні форми ординічно-довідкового обліку певних категорій осіб. Сутність алфавітної, дактилоскопічної і алфавітно-дактилоскопічної картотеки; обліку осіб за ознаками зовнішності на підставі фототек чи відеотек; обліку осіб за допомогою автоматизованого банку даних (АБД) чи автоматизованої інформаційної системи (АІС).

Загальні положення про організацію дактилоскопічного обліку, методику складання основної і додаткової дактилоскопічної формули, підготовки інших матеріалів на цей облік.

Сучасні можливості автоматизації дактилоскопічних обліків за допомогою АДШС (автоматизована дактилоскопічна інформаційно-пошукова система) - "Папілон 7", АДІС (автоматизована дактилоскопічна ідентифікаційна система) "Сонда 7" і "ДАКТО 2000".

Сучасні можливості автоматизації обліку та ідентифікації куль і гільз вогнепальної зброї за допомогою системи Арсенал (створення регіональної БД по кулях і гільзах вогнепальної зброї, які знаходяться на обліку в ОВС, створення регіональної бази даних куль та гільз з місць пригод; автоматизований ввід розверток всієї бокової поверхні куль, всієї поверхні дна гільзи, відбитків із фрагментів і деформованих куль і гільз; автоматизоване кодування ідентифікаційно-значущих ознак у відбитках на кулях і гільзах та автоматизований пошук по БД: автоматизація обробки та ідентифікації відбитків на кулях і гільзах; автоматизація процесу оформлення експертного висновку та інших відповідей по результатам перевірки по обліках; візуальне порівняння експертом шляхом суміщення і накладення поверхневих розверток куль і гільз, окремих відбитків на них; інтеграція в інші пошукові і вичислювальні системи).

Порядок функціонування, поповнення і значення АБД та АІС на регіональному і централізованому рівнях.

Ординічно-довідковий облік об'єктів. Загальні положення обліку викрадених речей антикваріату і культурних коштовностей на підставі їх фотознімку чи ескізного малюнку.

Основні положення про організацію ординічно-довідкового обліку викраденої, загубленої, вилученої чи добровільно зданої нарізної вогнепальної зброї на підставі її реєстраційної картки; обліку викрадених і вилучених документів загальнодержавного обігу і номерних речей.

Загальна характеристика криміналістичного обліку злочинів за способом скоєння їх відомими і невідомими особами; осіб, що зникли невідомо; невпізнаних трупів людини; невідомих хворих осіб і дітей; слідів пальців рук з місць нерозкритих злочинів і слідів пальців рук осіб, взятих на ординстичний облік.

Організація криміналістичного обліку стріляних гільз, куль і боєприпасів із слідами зброї (кульогільзотеки); підроблених грошей і письмодокументів, що виготовлені поліграфічним способом; підроблених рецептів на одержання наркотичних речовин; зразків голосу певних осіб (фонотеки) тощо.

Сутність довідково-допоміжних обліків: колекцій слідів знарядь злому; вогнепальної і холодної зброї, натурних колекцій чи атласів наркотичних речовин, текстильних волокон, мікрооб'єктів та слідів запаху.

Змістовий модуль 3. Криміналістична тактика

Тема 6. Загальні положення криміналістичної тактики. Криміналістична тактика огляду та обшуку.

Поняття тактики як третьої частини навчальної дисципліни криміналістики. Загальна характеристика слідчої, адвокатської, прокурорської, експертної і судової тактики боротьби зі злочинами, співвідношення між цими поняттями.

Джерела криміналістичної тактики. Зв'язок криміналістичної тактики із наукою кримінального судочинства. Співвідношення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.

Роль судової психології, кримінології, логіки, науки організації управління і праці та інших наукових галузей знань у розробці тактичних прийомів і рекомендацій по боротьбі з окремими видами і групами злочинів.

Значення узагальнення практики боротьби зі злочинами для розробки тактичних прийомів і рекомендацій.

Система тактики, її основні розділи і теми. Взаємозв'язок між структурними складовими тактики та перспективи вдосконалення системи цієї частини криміналістики.

Зв'язок тактики з іншими частинами криміналістики, її вплив на розробку криміналістичної техніки і методичних рекомендацій боротьби з окремими видами і групами злочинів.

Поняття тактичного прийому, вимоги, що пред'являються до нього. Сутність допустимості, наукової обґрунтованості, доцільності, ефективності, економічності, простоти, доступності та етичності тактичного прийому.

Класифікація тактичних прийомів за особою і сферою його здійснення. Сутність слідчих, прокурорських, адвокатських, експертних і судових тактичних прийомів, їх співвідношення.

Класифікація тактичних прийомів за складністю. Поняття простого тактичного прийому і тактичної комбінації. Сутність криміналістично-ординстичної комбінації. Співвідношення слідчої дії, тактичного прийому та ординстичних заходів.

Поняття тактичного рішення. Загальні положення прийняття тактичного рішення у ситуації тактичного ризику.

Поняття криміналістичної ситуації, її класифікація за сферою виникнення. Поняття ординативної, слідчої, експертної, судової, адвокатської і прокурорської ситуації, їх співвідношення.

Класифікація криміналістичних ситуацій за характером взаємовідношень її учасників. Сутність неконфліктної, конфліктної і гостро конфліктної криміналістичної ситуації.

Класифікація криміналістичних ситуацій за часом їх виникнення. Поняття початкових, проміжних і кінцевих криміналістичних ситуацій, їх співвідношення і спадкоємність.

Класифікація криміналістичних ситуацій за можливістю досягнення мети. Сутність сприятливих і несприятливих криміналістичних ситуацій.

Поняття і види огляду. Слідчий, експертний і судовий огляд. Завдання слідчого огляду. Сутність документування стану і взаємно розташування речових джерел інформації на момент проведення слідчого огляду; збирання слідів події кримінального правопорушення та інших речових джерел інформації на різних об'єктах слідчого огляду. Поєднання завдань слідчого огляду і позаекспертного дослідження речових джерел інформації на місці пригоди.

Учасники здійснення слідчого огляду місця пригоди. Обов'язкові і факультативні учасники слідчого огляду.

Принципи здійснення слідчого огляду місця пригоди. Сутність першопочатковості, невідкладності, об'єктивності, повноти, системності і пошуковості характеру огляду місця події, принципу можливо повнішого використання у перебігу огляду науково-технічних засобів і допомоги спеціалістів, забезпечення збереження обстановки місця пригоди, єдиного керівництва оглядом місця пригоди, постійного взаємозв'язку з ординатами.

Етапи слідчого огляду місця пригоди. Поняття підготовчого, робочого і заключного етапу слідчого огляду місця пригоди.

Підготовчі дії слідчого до виїзду на місце пригоди. Сутність забезпечення охорони місця пригоди; прийняття заходів по запобіганню чи послабленню шкідливих наслідків злочину; забезпечення участі в огляді відповідних осіб; підготовки відповідних технічних засобів.

Підготовчі дії слідчого на місці пригоди. Сутність прийняття заходів з надання медичної допомоги потерпілим; виведення сторонніх осіб з місця пригоди, документування їх одягу і дій на місці пригоди за весь час їх знаходження на ньому; допиту свідків щодо обставин події злочину і з приводу можливих змін на місці пригоди; розподілу обов'язків між учасниками огляду; прийняття заходів по затриманню злочинця по "гарячих слідах" та поліпшенню умов проведення огляду.

Поняття оглядового, загального і детального етапів слідчого огляду місця пригоди.

Способи проведення слідчого огляду місця пригоди. Сутність статичного і динамічного огляду. Методика проведення концентричного (від периферії до центру), ексцентричного (від центру до периферії), фронтального (суцільного, об'єктивного), вузлового (вибіркового, суб'єктивного), за секторами і комбінованого способів проведення слідчого огляду місця пригоди.

Методи фотографічної фіксації, результатів слідчого огляду місця пригоди. Сутність і методика здійснення орієнтовної, оглядової, вузлової і детальної фотофіксації, кінозйомки чи відеозапису місця пригоди.

Черговість збирання слідів події злочину та інших речових джерел інформації у перебігу огляду місця пригоди.

Поняття, мета і підстави обшуку. Сутність пошуку і вилучення вірогідних речових джерел інформації і майна, на яке повинно бути накладено арешт; затримання певних осіб, пошуку і вилученні документів, що сприяють їх встановленню; вилучення об'єктів, цивільний товарообіг яких заборонено

Класифікація обшуків за об'єктом проведення (особистий обшук, обшук приміщень, обшук ділянок місцевості, обшук транспортних засобів); за об'ємом дослідження об'єктів (основний, додатковий); за черговістю проведення (первісний, повторний); за кількістю об'єктів, що піддаються одночасному обшуку (поодинокий, груповий).

Загальна характеристика підготовчих заходів до проведення обшуку. Сутність отримання відповідної інформації про місце, об'єкти та інші обставини проведення обшуку; визначення часу і місця проведення обшуку; вивчення характеристики об'єктів, які планується піддати обшуку, а також знайти і вилучити; визначення учасників і матеріального забезпечення даної слідчої дії; складання плану проведення обшуку

Загальні положення здійснення тактичних прийомів обшуку приміщення. Сутність суцільного (об'єктивного) і вибіркового (суб'єктивного) пошуку; поодинокого і групового пошуку; сумісного і окремого пошуку; паралельного і зустрічного пошуку; пошуку із пошкодженням і без пошкодження майна, що піддається обшуку; методу порівняння однорідних об'єктів.

Стадії проведення обшуку. Загальні положення підготовчої, оглядової, детальної і заключної стадії обшуку приміщень, ділянок місцевості та інших об'єктів.

Особливості тактичних прийомів проведення обшуку ділянок місцевості, транспортних засобів, тіла та одягу особи і речей, що знаходяться з нею (особистий обшук).

Методика документування результатів проведення різних видів обшуків, виготовлення фототаблиці, схем і планів, застосування відеозапису.

Тема 7. Криміналістична тактика допиту.

Поняття і завдання слідчого допиту, його психологічна і комунікативна сутність.

Класифікація слідчого допиту за процесуальним статусом допитуваної особи; за часом допиту (первісний, додатковий); за характером слідчої ситуації на час проведення допиту (безконфліктний, конфліктний, гостро конфліктний); за складом учасників (без участі і за участю третіх осіб).

Складові підготовчої стадії допиту. Сутність криміналістичної (вивчення матеріалів кримінального провадження), проведення слідчих дій, що повинні передувати допиту; підготовка доказів та інших матеріалів, які планується демонструвати у перебігу допиту; визначення черговості допиту і способів виклику осіб на допит; запрошення відповідних учасників допиту; підготовка місця, технічних засобів та іншого матеріального забезпечення проведення

допиту; складання плану допиту і формулювання запитань); спеціальної (ознайомлення із довідковими джерелами та одержання консультацій спеціаліста з предмета допиту) і психологічної (вибір послідовності, тону та інших тактичних прийомів постановки запитань та проведення інших дій по допиту особи) складової частини підготовки до допиту.

Стадії проведення допиту. Загальні положення попередньої стадії, стадії вільної розповіді, стадії запитань і заключної стадії допиту.

Тактичні прийоми проведення допиту у безконфліктній слідчій ситуації. Сутність ознайомлення особи із фрагментами свідчень осіб, що були допитані раніше, та з іншими матеріалами провадження; пропозиції викласти інформацію у чіткій послідовності подій; допиту особи на місці пригоди; формування розумового завдання; нагадування, деталізації і співставлення фактів та обставин та інших тактичних прийомів.

Тактичні прийоми проведення допиту у конфліктній і гостро конфліктній слідчій ситуації. Сутність переконання особи в об'єктивності слідчого, навіювання йому поваги до слідчого; виклику у особи зацікавленості до допиту і до процесу спілкування зі слідчим; прояву клопотання про законні права та інтереси особи; створення і підтримки у перебігу допиту спокійної і доброзичливої атмосфери; роз'яснення особі значення щирого сердечного покаяння і давання правдивих свідчень; переконання за допомогою логічного аналізу у безглуздість давання неправдивих свідчень; максимальної деталізації і конкретизації запитань; демонстрації і стимулювання позитивних якостей особи; пред'явлення доказів у певній послідовності чи обстановці; запрошення на допит осіб, у присутності яких неправдиві свідчення менш можливі, додаткового допиту та проведення інших тактичних прийомів.

Тема 8. Криміналістична тактика пред'явлення для впізнання

Поняття, психологічна основа і завдання пред'явлення різних об'єктів для впізнання. Пред'явлення особи для впізнання.

Класифікація впізнання за об'єктами, що пред'являються. Загальна характеристика пред'явлення для впізнання живих осіб, трупа людини, речових джерел доказів, тварин, натурних об'єктів чи їх ескізних або натурних малюнків, фотокарток, кінозйомок, відеозапису та інших копій.

Загальні тактичні прийоми пред'явлення для впізнання. Сутність підбору об'єктів чи їх копій (за виключенням трупа людини) які б зовні походили на об'єкт, який має бути пред'явлено до впізнання; вільного вибору особою, яку будуть впізнавати, пози і місця серед інших пред'явлених для впізнання осіб; попередження свідка і потерпілого про відповідальність за відмову від свідчень і за давання свідомо неправдивих свідчень; опису після впізнання тих ознак, за якими об'єкт було впізнано; присутності у перебігу впізнання не менше двох понятих та інших тактичних прийомів проведення даної слідчої дії.

Загальні положення підготовки і проведення впізнання речових та мікроречових доказів.

Загальні положення тактики проведення впізнання унікальних речей старовини чи мистецтва.

Загальні положення документування процесу пред'явлення для впізнання різних видів об'єктів. Тактика виготовлення схеми, плану, фототаблиці, застосування кінозйомки і відеозапису у перебігу даної слідчої дії.

Тема 9. Криміналістична тактика проведення слідчого експерименту. Тактика призначення експертиз.

Сутність завдання встановлення можливості сприйняття певного факту, можливості здійснення певних дій, можливості існування певного факту, а також перевірки на місці події свідчень певних осіб.

Підготовчі дії слідчого до виїзду на місце проведення даної слідчої дії. Загальні положення визначення завдань, умов, змісту та способу проведення дослідів (експериментів) чи перевірки свідчень на місці пригоди; встановлення місця, часу і черговості проведення дослідів чи перевірки свідчень; попереднього ознайомлення з місцем та обстановкою проведення дослідів чи перевірки свідчень; визначення учасників слідчої дії та осіб, що будуть допомагати їй проведенню; підготовки відповідних технічних засобів та іншого матеріального забезпечення; проведення реконструкції обстановки на місці проведення дослідів чи перевірки свідчень; складання плану проведення даної слідчої дії.

Підготовчі дії слідчого на місці проведення дослідів чи перевірки свідчень. Сутність перевірки відповідності обстановки та умов проведення слідчої дії тим, що піддаються перевірці; прийняття заходів до охорони місця проведення слідчої дії; роз'яснення учасникам характеру дій, що мають бути здійснені, прав та обов'язків кожного з них, порядку їх дій у перебігу дослідів чи перевірки; розподілення і підготовка матеріального забезпечення Сутність безпечності та етичності дослідів чи перевірки свідчень; виключення невинуватого пошкодження майна; проведення дослідів (експерименту) в певних умовах та у певному темпі; багаторазовості проведення дослідів; поетапності у напрямку погіршення умов проведення дослідів; проведення дослідів в обстановці, що максимально походить на ту, у якій здійснювалися дії, котрі піддаються перевірці; необхідності врахування умов, що з того часу змінилися і не піддаються реконструкції; запрошення лише необхідних учасників.

Поняття, предмет та об'єкти судової експертизи, різновиди спеціальних знань, що можуть бути використані у перебігу експертного дослідження.

Класифікація судових експертиз у залежності від предмета, об'єкта і галузі знань. Сутність криміналістичної експертизи та визначення її окремих різновидів: експертизи вогнепальної і холодної зброї; експертизи речовин, матеріалів і виробів з них; експертизи відновлення знищених текстів і маркірованих позначень; трасологічної; фоноскопичної; одорологічної; почеркознавчої, авторознавчої, портретної, технічної, технологічної, товарознавчої, бухгалтерської; фінансово-економічної; біологічної експертизи тощо.

Класифікація експертиз у залежності від послідовності проведення (первісна, повторна), за об'ємом дослідження (основна, додаткова), за складом і характером спеціальних знань (однопредметна, комплексна), за кількістю експертів (проста, комісійна), за місцем проведення (в експертній установі, в позаекспертній установі).

Тактика підготовки матеріалів і призначення експертизи. Поняття вихідних даних експертизи; документи, в яких вони викладаються. Значення постанови слідчого чи ухвали суду про призначення експертизи, копій протоколів слідчих дій, у перебігу яких були зібрані речові джерела інформації або експертні зразки, матеріали кримінального провадження повністю чи у вигляді копій і витягів з її окремих процесуальних документів тощо.

Поняття і види експертних зразків. Класифікація експертних зразків за часом та умовами виникнення. Сутність вільних, умовно вільних, експериментальних і контрольних зразків.

Класифікація експертних зразків за характером відображення ознак. Загальна характеристика індивідуальних і родових (видових) експертних зразків, їх співвідношення.

Змістовий модуль 4. Криміналістична методика.

Тема 10. Загальні положення методики розслідування окремих видів і груп кримінальних правопорушень.

Поняття методики як четвертої частини криміналістики, її система. Сутність загальних положень методики боротьби із правопорушеннями Місце і спадкоємність методики проведення кожної із стадій процесу боротьби із правопорушеннями.

Теорологія, техніка і тактика як джерела криміналістичної методики. Значення кримінального права, кримінального процесу, інших процедурних галузей юридичної науки у розробці криміналістичної методики. Роль узагальнень практики боротьби зі правопорушеннями для розробки методичних рекомендацій щодо здійснення цієї процедури.

Структура методики розслідування окремих видів і груп правопорушень Значення криміналістичної характеристики; типових ситуацій і версій; обставин, що підлягають доказу по даній категорії кримінальних проваджень; загальних положень взаємодії суб'єктів процесу боротьби із правопорушень даного виду чи групи, між собою, з населенням і різними громадськими установами; особливостей використання спеціальних знань; планування і методичних рекомендацій по здійсненню кожної із стадій процесу боротьби із правопорушенням даного виду чи групи, у тому числі й особливостей подолання протидії цьому процесу, як окремих елементів структури методики боротьби з окремими видами чи групами правопорушень.

Поняття криміналістичної характеристики злочинів та її співвідношення із кримінально-правовою, кримінологічною, ордістичною та іншими характеристиками правопорушень. Елементи криміналістичної характеристики окремих видів правопорушень.

Значення поширеності правопорушень.; типових способів вчинення правопорушень.; характеристики об'єкту правопорушень.; узагальненої характеристики правопорушника, потерпілих, часу, місця, обстановки та інших обставин підготовки до правопорушення, вчинення протиправних дій і приховування слідів правопорушення.; і типового механізму слідоутворення у структурі типової криміналістичної характеристики і методики боротьби із правопорушеннями.

Тема 11. Основи методик розслідування вбивств.

Криміналістична характеристика вбивств, її співвідношення з кримінально-правовою класифікацією вбивств (навмисні вбивства, вбивства з необережності, просте вбивство, вбивство при обтяжуючих обставинах тощо).

Типові слідчі ситуації та версії на момент порушення кримінального провадження. Значення наявності чи відсутності трупа чи його частин, очевидності і неочевидності вбивства та інших типових слідчих ситуацій для розробки методики боротьби з цим видом правопорушень.

Найбільш поширені способи та особливості скоєння вбивств. Обставини, що підлягають доказуванню по даній категорії проваджень. Узагальнена характеристика особи правопорушника, потерпілого та інших обставин скоєння вбивства.

Стисла криміналістична характеристика і методичні рекомендації по здійсненню кожної із стадій боротьби із заподіянням тілесних пошкоджень.

Тема 12. Основи методик розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими групами.

Аналіз і поняття правопорушень та організованого правопорушення. Порівняльний аналіз літературних джерел, діючих нормативно-правових актів України. Правопорушення, як множинне антисоціальне явище.

Криміналістична характеристика кримінальних правопорушень. Типові слідчі ситуації; спосіб підготовки вчинення правопорушень.; спосіб приховання правопорушень; типові матеріальні сліди правопорушень; предмет протиправного посягання; характеристика особистості правопорушника; обстановка правопорушення.

Способи вчинення і приховування правопорушень учасниками організованих протиправних утворень. Вчинення серій загальнокримінальних правопорушень. Легалізація протиправних доходів. Комп'ютерні кримінальні операції з грошима на рахунках вітчизняних і закордонних банків. Проникнення бази даних конфіденційної інформації. Підробка грошей і документів. Міжнародні економічні шахрайства. Ухилення від сплати податків. Вимагання вчинене транснаціональними протиправними угрупованнями.

Тема 13. Основи методик розслідування дорожньо-транспортних пригод.

Криміналістична і кримінально-правова характеристика автотранспортних правопорушень (порушення правил безпеки руху автотранспорту, порушення правил експлуатації автотранспорту, угон автотранспортних засобів, тощо).

Загальна характеристика основних видів автотранспортних правопорушень: зіткнення автотранспортних засобів, наїзд на пішохода, переїзд пішохода, наїзд на іншу перешкоду, випадіння пасажирів з автотранспортного засобу, угон автотранспортного засобу.

Основні типові слідчі ситуації. Характеристика типових версій. Загальна характеристика обставин, що підлягають доказу по даному провадженню.

Узагальнена характеристика особи правопорушника, потерпілого, способів та інших обставин скоєння автотранспортних правопорушень.

Особливості тактики огляду місця автотранспортної пригоди (у тому числі за участю спеціалістів ДАТ, судово-медичного експерта та інших спеціалістів), огляду транспортного засобу в іншому місці, слідчого і судово-медичного огляду водія і потерпілих, огляду їх одягу та інших речових джерел інформації, особистого обшуку і допиту підозрюваного і потерпілого та очної ставки між ними, підготовки і призначення різних видів експертизи матеріалів, в речовин та виробів з них, товарознавчої експертизи транспортного засобу та одягу потерпілого, авто-технічної, трасологічної, різних видів судово-медичної (живих осіб, трупу, речових джерел доказів, медико-криміналістичної, біологічної, імунологічної тощо) та інших судових експертиз у процесі боротьби з різними видами автотранспортних правопорушень.

Тактичні особливості допиту свідків, слідчого експерименту пригоди і проведення інших процесуальних дій для розкриття і досудового розслідування автотранспортних правопорушень у залежності від їх виду, основних слідчих ситуацій, способу та інших обставин їх скоєння.

Тема 22. Основи методик розслідування тероризму.

Поняття тероризму. Міжнародний тероризм. Терористичний акт. Елементи тероризму. Криміналістична характеристика правопорушень терористичного спрямування. Система елементів тероризму та їх взаємозв'язок із загальними правопорушеннями Джерела інформації про елементи тероризму. Слідчі ситуації, які виникають при розслідуванні терористичних актів. Чинники які впливають на слідчі ситуації по тероризму. Рівні терористичних організацій. Особливості методики розслідування терористичних актів.

Повноваження суб'єктів які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом та їх характеристика.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Конституція України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Немченко Д.Є. Значення ДНК-експертизи у розслідуванні злочинів. *Актуальні питання судової експертизи і криміналістики* : зб. матер. Міжнарод. наук.-прак. конференції, присвяченої 150-річчю з дня народження Зас. проф. М.С. Бокаріуса (18–19 квіт. 2019 р., м. Харків). Харків, 2019. С. 461–464.
5. Саушкін О.В., Ханянець А.А., Бондарєва А.Г. Розришення можливостей комплексної судово-медичної, транспортно-трасологічної та автотехнічної експертизи шляхом застосування методу натурного моделювання на прикладі велотравми. *Актуальні питання судової експертизи і криміналістики* : зб. матер. Міжнарод. наук.-прак. конференції, присвяченої 150-річчю з дня

народження Зас. проф. М.С. Бокаріуса (18–19 квіт. 2019 р., м. Харків). Харків, 2019. С. 478–481.

6. Демидова Є.Є. Тактика допиту обізнаних осіб : [монографія] / Є.Є. Демидова ; за ред. проф. В.К). Шепітька. - Х. : Вид.агенція "Апостіль", 2013. - 232 с.

7. Криміналістика (криміналістична техніка). - П.Д. Біленчук, А.П.Гель, М.В. Салтевський, Г.С. Семаков. 2011.

8. Шеремет А. П., Криміналістика: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / А. П. Шеремет– [2-ге вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 472 с.

9. Пясковський В.В. Криміналістика: підручник – центр учбової літератури + ЦНЛ Київ – 2015. – 544 с.

10. Пясковський В., Черноус Ю., Криміналістика: підручник – К., ЦНЛ – 2017. – 544 с.

11. Ж.В. Удовенко Криміналістика: конспект лекцій – К., ЮрКнига – 2017. – 304 с.

Допоміжна

1. Кириченко А.А. Основы судебной микрообъектологии: Монография.- Харьков: Основа, 1998.- С. 215-221, 469-470.

2. Книга криміналіста / А.И. Роцин, П.Д. Біленчук, Г.Е. Омельченко. - К.: Україна, 1995.- 413 с.

3. Криміналістика / В.А. Образцов. - М., 2002. - 735 с.

4. Криміналістика / В.А. Образцов. - М.: Юрист, 1995. - 592 с.

5. Криміналістика / В.Ю. Шепітько. - Х., 2004. - 352 с.

6. Криміналістика / Д.И. Астапкин, С.М. Астапкина. — Сер, Право в вопросах и ответах. - М., 2002. — 206 с.

7. Криміналістика / М.В. Салтевский. - Х.: ИМП "Рубикон", 1997. - 430 с.

8. Криміналістика / Н.Г. Шурухнов. - М., 2003. - 639 с.

9. Криміналістика / Н.П. Яблоков. - М., 2004. - 718 с.

10. Криміналістика / Под ред. А.Ф. Волынского. - М.: Закон и право: ЮНИТА-ДАНА, 1999. - 615 с.

11. Криміналістика / Под ред. Н.П. Яблокова. - М.: Юристь, 1999. - 718 с.

12. Криміналістика / Под ред. Т.А. Седовой, А.А. Эксархопуло. - СПб.: Лань,

13. Криміналістика / Под ред. Р.С. Белкин- М., 2003. - 992 с.

14. Криміналістика / Т.В. Аверьянова, Р.С. Белкин, Ю.Г. Корухов, Е.Р. Российская; Под ред. Р.С. Белкина. - М., 2001. - 990 с.

15. Криміналістика соц. стран, ред. Колдина В.Я. – М., 1986.

16. Криміналістика, ред. Белкина Р.С. – М., 1999.

17. Криміналістика / Под ред. Белкина Р.С., Колмацкого В.Г., Лузгина И.М. – М., 1995.

18. Криміналістика / Под ред. Белкина Р.С., Лузгина Н.М. – Т.І. – М., 1980.

19. Криміналістика / Под ред. Васильева А.Н. – М.: МГУ, 1980.

20. Криміналістика / Под ред. Герасимова Н.Ф., Драпкина Л.Я. – М., 1994.

21. Криміналістика / Под ред. Яблокова Н.П., Колдина Б.Я. – МЩ, 1990.

22. Криміналістика / А.Ф. Волынский. -М., 2000. - 615 с.
23. Криміналістика. Вопросы и ответы. Готовимся к экзаменам / Е.Р. Российская. - М.: Закон и право, 1999. - 351 с.
24. Криміналістика. Криміналістическа тактика і методика розслідування преступлений / В.Ю. Шепітько. - Х.: Одиссей, 2001. - 528 с.
25. Криміналістика: Практикум / С.В. Маликов. - М., 2003. - 203 с.
26. Криміналістика: Схеми і термінологія / Под ред. И.А. Возгрин, К.И. Сотникова. - СПб., 2000. - 165 с.
27. Криміналістика: Учебник /Под ред. А.Г. Филиппова, А.Ф.Волынского. -М.: Спарк, 1998.-С.25-34.
28. Криміналістика: Учебник /Под ред.Н.И.Порубова. - Мн.: Вишэйшая шк., 1997.-С.14-18.
29. Криміналістика: Учебник / Под ред.Н.П.Яблокова. - М.: Юрист, 1999. -С.67-90.
30. Криміналістика: Учебник / Под ред. Р.С. Белкина.- М.: НОРМА-ИНФРА, 2002.-С.84-120.
31. Криміналістика / В.Ю. Шепітько - К.: Ін Юре, 2004. - 728 с.
32. Криміналістика (навч. посібник), Салтєвський М.В. – Харків, 1996.
33. Криміналістика / Під ред. Біленчука П.Д. – К., 2000.
34. Криміналістика: Енциклопед. словник / В.Ю. Шепітько. — К., 2001. - 560 с.
35. Криміналістика: Підручник / За ред. В.Ю. Шепітька.- К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2001.- С.16-23, 23-33.
36. Криміналістика: Підручник / За ред.П.Д. Біленчука.- К.: АТІКА, 2001.- С.27-32,33.
37. Криміналістика: Посіб. для підготовки до іспитів / І.В. Гора, В.А. Колесник. - К.: Паливода, 2003. - 146 с.
38. Криміналістика: У 2 ч. / М.В.Салтєвський.-Х.: Консум: Основа, 1999.-- 416 с.
39. Криміналістичне дослідження слідів рук / О.П. Дубовий, В.Я. Лукашенко. -К.: АТІКА, 2000.- 152 с.
40. Ларин А.М. Криміналістика і паракриміналістика. М., 1996.
41. Лукьянчиков С.Д. Криміналістическа ідентифікація об'єктів по следам пам'яті. - 2002. - 112 с.
42. Непомнящий Н.Н., Низовський А.Ю. Сто великих тайн. М., „Вече”, 2001.
43. Образцов В.А. Криміналістика (курс лекцій). – М., 1996.
44. Руководство для следователей, ред. Селиванова Н.А., Слеткова В.А. – М., 1997.
45. Салтєвський М.В. Криміналістика: Підручник у 2 ч. Ч.1.- Харків: Консум, Основа, 1999.-С.20-36.
46. Справочная книга криміналіста / Под ред. Н.А. Селиванова. — М.: Норма Инфра. М, 2000. - 727 с.
47. Шурухнов Н.Г. Криміналістика: Учебник.- М.: Юристь, 2003.- С.34-43.